

DISPUTATIO IVRIDICA

DE

STATV REI ROMANAE
SVB PRINCIPATV

QVAM

ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS

CONSENSV

PRAESIDE

D. CAROLO ANTONIO KEVFFEL

IN IVLEO MAIORI

A. D. XXVII SEPTEMBR. MDCCLXVI

PVBELICE DEFENDET

IOANNES ANDREAS BÜHRING

STECHEMO - BRUNSVICENSIS.

LL. CVLTOR.

HELMSTADII

LITERIS VID. P. D. SCHNORRII,

ACAD. TYPOGR.

1766, 2

230

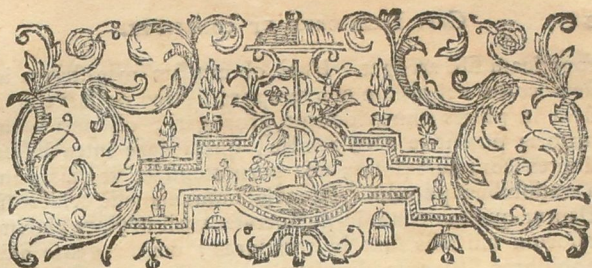
9 /

Disputatio de Statu Rei Rom. sub Principatu.

DISPUTATIO IVRIDICA
DE
STATV REI ROMANAE
SVB PRINCIPATV

CAP. I.
DE
ORIGINE ET CONSTITVTIONE
PRINCIPATVS ROMANI.

§. I.

DEMOCRATIA facit ciues aequales respectu Lex de-
iurium quae ad exercitium imperii ciuilibus moera-
spectant, est enim ea reipublicae forma, in tiac.
qua imperium est penes populum, adeoque
communi eius consensu exercendum: ex
quo consequitur, vt singulis aequale ius
competat. Lex democratiae est, conseruandam esse ae-
qualitatem, ideoque non ferendum, vt quisquam prae-
A roga-

rogatiam sibi arroget. Hanc ob causam magistratus in democratia non solum esse temporarii, sed ne facile quidem in plures annos debent prorogari, ob periculum maioris potentiae acquirendae, quam quae intra iustos limites contineri possit; nec permittendum ut quisquam a rationibus populo reddendis immunis esse videatur. Dantur quidem etiam in democratia varii ordines ciuium, quorum alii aliis sunt honoratiores; dantur gente aliis nobiliores, dantur dignitate praecellentes; sed haec omnia, nisi formam mixtam admittere placeat, nullum momentum habere debent, ad maiorem auctoritatem in exercitio regiminis publici cuiquam tribuendam. Diuisionem ciuium in patricios et plebeos, quam Romulus instituerat, non intermittebat plebs sub libera republica infirmare et conuellere, ne aequalitati iurium per eam aliquid detraheretur. Imo plane virtus excellentior in democratia suspecta est, eamque multis causam exilii fuisse nouimus.

§. II.

Romae
euerfa,

HVIVS legis non satis memores Romani erant extremis reipublicae temporibus, quibus vitis exterorum contaminati, et ab antiqua frugalitate in luxum profusi, amorem patriae pene exuerant. Syria victa Romanos prima corrupit, mox Asiatica Pergameni regis hereditas; illae opes atque diuitiae afflixere seculi mores. FLOR. III, 12, 7. Bella continua, quibus implicati erant, expeditiones prouinciarum, sociorum, hostium, quae in morem abierant, efferabant animos. Duces exercituum, regibus populisque imperare assueti, obsequii impatientes fiebant; ciues qui sub illis militabant, in partem praedae et communionem licentiae admissi, ducibus suis magis quam reipublicae adhaerebant. Post ciuitatem to-

ti

in Italiae datam, magis magisque scindebantur civium animi in studia diversa: novi illi ciues suas suarumque civitatum dispositiones et inclinationes in urbem secum afferebant, in clientelis illustrium familiarum, in quibus integri populi esse solebant, perseverabant illisque aderant: vicissim patroni integras civitates et populos Romanam exciebant ad suffragia corrumpenda et in rem suam flectenda. Constitutio fundamentalis reipublicae cum semel labefactari coepisset, alii imperia per vim extorquebant, alii aura populari ad ea euehebantur. Aduersus Sertorium, cum impar pugnae Q. Metellus putaretur, Cn. Pompeius ad Hispanias mittebatur. EUTROP. VI, 1. 4. Piratae, cum maria omnia bello praecclusissent, dignus victoria Pompeius videbatur. FLOR. III, 6. 7. L. Lucullus, cum prope septem annos bellum Mithridaticum administrasset, sed non satis prospero successu, C. Manilius, Trib. pl. ferebat ad populum, ut eius belli administratio Pompeio committeretur, cui rogationi quamvis opponeretur, non esse vni omnia committenda, tamen vnus Pompeius ab omnibus focis et ciuibus ad id bellum imperator deposedebatur. CIC. pro L. Manil. c. 2. Senatus auctoritas, quae antea par fuerat tuendae formae reipublicae, et comprimendis motibus ei repugnantibus, vim omnem amittebat, cum suffragatio multitudinis valeret ad arripienda et praeter morem retinenda imperia, quae magnam et potestatem et potentiam sibi adiunctam habebant, vnde fiebat ut merita vitis suis respublica confundaretur. vid. MONTESQ. de Causs. Magnit. et decem. Rom. c. 9.

§. III.

CONSEQUENS tantae conuersionis rerum, et prae-Bella in-
ponderantis potentiae atque auctoritatis, a ciuibus qui-
testina. bus-

busdam partae, erat, vt ambitio erumperet in bella civilia, quibus immaniter in propria viscera Romani saeviebant. C. Marius, obscuro loco natus, sed multis victoriis clarus, de quo non facile dictu vtrum bello melior, an pace perniciosior fuerit, administrationem belli Mithridatici I, quam senatus L. Syllae decreuerat, per P. Sulpicium, Trib. pl. feditiose sibi decerni curabat. Iniuriam illam non ferens Sylla, cum exercitu in urbem veniebat, et aduersus factionem Sulpicii et Marii in ipsa vrbe pugnabat. Postea Corn. Cinna, Consul factus, et partibus Marii addictus, cum ab vrbe pulsus esset, Marium ex Africa reuocabat. In urbem recepti, eam caedibus et rapinis vastabant. Sylla a bello Mithridatico, quod interea continuauerat, in Italiam traiecto exercitu, et debellatis Samnitibus ante portam Collinam, urbem ingressus, victoriam crudelitate, quanta in nullo hominum vquam fuit, inquinabat, octo millia deditorum in villa publica trucidabat, tabulam proscriptionis ponebat, urbem ac totam Italiam caedibus replebat, proscriptorum liberis ius petendorum honorum eripiebat, et bona eorum vendebar, formam reip. in multis mutabat. LIV. *Epit. L. 77-89* cui addendus *FLO R. III, 21*. Post obitum Syllae, L. Sergius Catilina, nobilissimae stirpis, cum pluribus aliis nobilibus et ignobilibus coniurabat de trucidatione consulum et senatus, incendiis vrbis, direptione aerarii, et opprimenda republica, quae facinora, quamuis feliciter occupata, indicio tamen sunt, quantopere Romani tunc a pristina disciplina degenerauerint.

§. IV.

Triumviratus prior.

POMPEIUS rebus maximis in Oriente gestis, et dimisso exercitu Romam redux factus, vt acta sua omnia a senatu confirmarentur petebat, sed repugnantibus Lucul-
lo

lo aliisque inimicis, non impetrabat. Offensam inde passus, cum Iulio Caesare, ex propraetura Hispaniensi Romam reuerso vt consulatum peteret, amicitiam confeciabat, petitionem eius iuuabat, sperans fore vt consul factus aëla sua confirmaret, quod ex voto succedebat. Adiungebant sibi porro M. Crassum, virum consularem et valde potentem, conueniebantque inter se, ne quid ageretur in republica, quod displicuisset vlli e tribus, SVE TON. in *Caes. c. 19* vnde haec societas vulgo Triumuiratus dicitur. Soluebatur illa morte Crassi, in bello contra Parthos occisi, mortuaque insuper Pompeii vxore, Caesaris filia, Pompeius patrem ferre nescius, non vltius differendum putabat consilium deiciendi Caesarem de gradu potentiae quem attingerat. Senatus, qui maximam partem cum Pompeio faciebat, mandabat Caesari, inde a gesto consulatu in Gallia cum imperio versanti, vt exercitum dimitteret, et negabatur nunc, absentis rationem in comitiis consularibus habendam, quod antea ei indultum erat. Caesar his irritatus, Rubiconem cum exercitu transibat, Pompeio bellum inferebat, fugientem persequebatur, tandemque in campis Pharsalicis profigabat, vnde in Aegyptum profugus, iussu Ptolemaei interficiebatur. Sic solus rerum potitus Caesar, non honores modo nimios recipiebat, sed et ampliora etiam humano fastigio sibi decerni patebatur, tandem vero populo dominationem clam palamque detrectante, a LX amplius in eum conspirabatur, Idibusque Martiis tribus et viginti plagis in curia Pompeia confodiebatur.

§. V.

CAESARE e medio sublato, varius et multiplex ciuitatis motus erat. Percussores, cum veteranos Caesaris uiratus timerent, statim e curia in Capitolium confugiebant, ibi alter.

que toto triduo desidebant. Plebs statim a funere ad domum Bruti et Cassii cum facibus tendebat. Senatus pacis causa acta Caesaris confirmanda censebat, et simul amnestiam publicabat. M. Antonius, collega Caesaris in consulatu, funere indicto, laudabat Caesarem in foro, commemoratisque rebus ab eo gestis, et explicata veste in qua fuerat occisus, ad miserationem commouendam conuertebat orationem. Potentiae stabiliendae causa quasi ex commentariis Caesaris ciuitatem immunitatesque dabat, exsules reducebat. Eandem ob causam Galliam citeriorem, D. Bruto iam a Caesare decretam et a senatu confirmatam, ei adimere conabatur, eumque Mutinae obsidebat. Octauium, Caesaris nepotem ex sorore, quem in testamento heredem instituerat, et in familiam etiam nomenque adoptauerat, probris infectabatur, veritus ne fauore nominis milites Caesaris sibi conciliaret. Octauius primo partibus optimatum se adiungebat, Antonium, Mutinam obsidentem et hostem iudicatum, adiutus a Coss. Hirtio et Pansa, fundebat fugabatque: postea optimates, sibi suspectos dictitans, deserbat, et a Pompeianis sibi metuens, cum Antonio et M. Lepido, qui exercitus suos coniunxerant, societatem inibat: *triumuiratus reipublicae constituendae* dicitur: primo in quinquennium initus, deinde in alterum quinquennium continuatus. Consentiebant in proscriptionem inimicorum sibi mutuo concedendam, eamque acerbissime exercebant. Eius atrocitas nihil in se minus habebat, quam numerum centum quadraginta senatorum. Exitus foedi, truces, miserabiles, toto terrarum orbe fugientium.

FLORE IV, 6. 3.

§. VI.

Principatus Augusti.

DOMINATIONEM arreptam vt Triumuiroi per orbem Romanum exercere possent, Octauius cum Antonio in

in libertatis vindices, Cassium et Brutum, qui in provinciis suas, Syriam et Macedoniam concesserant, accingebantur, eosque Philippenſi praelio debellabant. Antonius ad Orientem ordinandum, Octavius in Italiam proficiſcebatur. Inter alia bella, quae gerenda occurrerant, aduerſus Sex. Pompeium, qui Siciliam provinciam habebat, et mare latrociniiis infectum reddebat, bellum ſuſcipiendum erat. In eo cum Octavio auxilio fuiſſet M. Lepidus Triumvir, Siciliam, Pompeio ademtam, ſibi cedi volebat. Octavius caſtra eius ingreſſus et a militibus receptus, Triumviratus honorem Lepido abrogabat, vitam autem petenti concedebat. Hoc factò, cum orbis terrarum dominatio ad duos rediſſet, qui ſaepe iam gratiam male reconciliauerant, mox inter ſe ad arma veniebant. Bello finem afferebat pugna naualis ad promontorium Actiacum, qua ſuperatus Antonius in Aegyptum fugiebat, et deſperatis rebus ipſe ſe interficiebat. Sic itaque Octavius ſolus rerum poſitus, cuncta diſcordiis civilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accipiebat. TACIT. *Annal.* I, 1.

§. VII.

QUAERI poteſt quo iure Auguſtus remp. Romanam Quo iu-
ſub imperium acceperit? Imperium civile originarie eſt re quae-
res populi propria, et in eius arbitrio poſitum, vtrum ſitus.
illud ſibi retinere, an in alium, et qua lege transferre
velit. Si quis, iure ad imperium capeſſendum deſtitu-
tus, illud vi vel dolo ad ſe rapit, inuaſor dicitur, et po-
pulo iniuriam facit. Purgatur tamen vitium raptus, ſi
populus ex poſtfacto abſque coactione in ſubiectionem
conſentit, et imperium in inuaſorem transfert. Non au-
ſim abſoluere Auguſtum ſuſpicionem rerum nouandarum,
nihil enim conuenientius duxit quam necem auunculi vin-
dica-

dicare, tuerique acta: ad optimates se non contulit, nisi quia Antonium conatibus suis aduersantem expertus erat: causam optimatium deseruit, vt cognouit duces et exercitus pro partibus Antonii et Lepidi consentire, et cum illis societatem iniit. SVET. *Aug. c. 10. sq.* Minime ramen arbitror, conuicium inuasoris Augusto faciendum esse. Apparebat enim rempublicam plurium arbitrio temere committi: prudentes agnoscebant, non aliud discordantis patriae remedium esse, quam vt ab vno regeretur. TACIT. *Annal. I, 9,* senatus populusque Romanus pluribus decretis omnem potestatem in Augustum contulit, est igitur omnino legitimus imperans habendus.

§. VIII.

Quomodo
recep-
tus.

TENVIT Octavius Remp. XII annis cum Antonio et Lepido: solus eam obtinuit, postquam Aegypto imperio Romano adiecta, Romam redierat, duodecimo anno quam consul fuerat. Ita EVTROP. *VII, 4.* Alii annos XIV numerant. Post oppressum statim Antonium de reddenda Republ. cogitavit, memor obiectum ab eo sibi saepius, quasi per ipsum staret ne redderetur, SVET. *in Aug. c. 28* sed adhibitis ad deliberationem Agrippa Maecenaeque, cum quibus de omnibus suis arcanis communicare solebat, Maecenas magnopere dissuasit, perpolitque vt retinere vellet Remp. Vtriusque orationem plixie refert DIO. *lib. 52 ad A. V. 725,* Caesare V Consule. Idem *lib. 53* consignatam reliquit orationem, quam Caesar, septimum Consulatum gerens, *A. V. 727* in senatu de scripto recitavit de deponendo imperio, sed artem appellat, qua effecit vt imperium ei a senatu populoque confirmaretur. Cupiens nihilominus suspicionem regiae potestatis sibi propositae a se remouere, imperium tantum decennale suscepit. Primum vero decennium cum

ex-

exiisset, aliud quinquennium, eoque circumacto rursus aliud quinquennium, post decennium, ac eo finito aliud iterum decretum est, et quinquies quidem, ita ut continuatis decenniis per totam vitam imperii summam obtineret. DIO lib. 53, p. 506. 57. Potestatem vero ipsam, principatui convenientem, exseruit ratione eorum nominum, quae in populari statu usurpabantur. Tribunitiam potestatem perpetuam recepit, SVET. Aug. c. 27. idque summi fastigii vocabulum reperit, ne regis aut dictatoris nomen assumeret, ac tamen appellacione aliqua cetera imperia praemineret. TACIT. Annal. III, 56. Pontificatum maximum suscepit, ut sacra religionesque haberet in potestate. Recepit et morum regimen perpetuum, quamquam sine censurae honore, ut dominandi libido lateret. SVET. l. c. ibique Cl. Ernesti. Imperatoris nomen accepit, quo summa imperii demonstraretur.

§. IX.

SVCESSIONIBVS in principatum addebat senatus Quomodo speciem quandam auctoritatis suae. *Tiberius* quasi a senatu coactus recepit imperium. SVET. Tib. c. 24. Caligulae, delatus. consensu senatus et irrumpentis in curiam turbae, ius arbitriumque omnium rerum permissum est. Cal. c. 14. Claudio principatum praeripere conabantur Consules cum senatu, asserturi communem libertatem. Claud. c. 10. Nero, pro palatii gradibus Imperator consalutatus, in curia cumulabatur honoribus. Ner. c. 8. Galbae principi omnia, quae ad principatum pertinent, decreta sunt. DIO lib. 63, p. 727. Othoni decreta sunt a senatu omnia, quae pertinebant ad principatum. ID. lib. 64, p. 731. Plenius de eo TACIT. Hist. I, 47. Accurrunt patres: decernitur Othoni tribunitia potestas, et nomen Augusti, et omnes principum honores. *Vitellio* in senatu cuncta, longis aliorum principatibus composita, statim decreta sunt. TAC. Hist.

B

Hist.

Hist. II, ss. anterioribus enim principibus successiue quaedam decreta erant. *Fl. Vespasiano*, quem milites Imperatorem saluauerant, Romae senatus cuncta, principibus solita decreuit. *TAC. Hist. IV, 3.* Verosimile fit, postquam ea, quae principibus decernebantur, ad certam quasi formulam adstricta sunt, appellationem legis regiae orram esse, ad complexum eorum denotandum.

§. X.

Constitu-
tio prin-
cipatus.

PUBLICVM odium quod Iulius Caesar incurrerat, et cruentus exitus quem habuerat, cautum reddebant Augustum, vt ad constituendum principatum circumspectius accederet. Caesar imperium in liberam ciuitatem vi et armis inuaserat; Augustus in quinquennia et decennia illud sibi decerni curabat, vt paullo ante ostensum est. Caesar dixerat, *nihil esse rempublicam, appellationem modo sine corpore ac specie. Debere homines iam consideratius loqui secum, ac pro legibus habere quae dicat.* SVET. in *Caes. c. 77.* Augustus vero non omnia proprio consilio egit, sed multa publice deliberanda proposuit, vt si quid aliis displiceret, id corrigere possët: omnes vero abortatus est, vt suum sibi consilium aperirent, si quid rectius inuenirent. DION. lib. 53, p. 51. Caesar senatum despiciebat, et aduertes se cum multis honorificentissimis decretis vniuersos patres conscriptos sedens excipiebat, SVET. c. 78. Augustum monebat Maecenas apud DION. lib. 52, p. 485, e dignitate reipublicae esse, omnia videri esse in potestate senatus, et per senatum fieri omnia quae decernenda essent. Caesar perpetuam dictaturam receperat, et Syllam dicebat *vescisse literas, qui dictaturam deposuerit*, SVET. c. 77. Augustus dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, *deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus est.* ID. in *Aug. c. 52.* Pluribus documentis constat, Augustum studuisse
ita

ita constituere principatum, ne Romanos noui status poeniteret.

§. XI.

INTER XII Imperatores seculi I, quorum vitas poste-^{Seculo} ritatis memoriae consignauit Suetonius, tres tantum cum I, II, III, laude rei Romanae praefuerunt, Augustus et vterque Vespasianus: reliqui turpissimis vitiis deformes, caedibus et flagitiis reip. misere afflixerunt. Multis immerentibus exitio fuerunt iudicia maiestatis, a Tiberio instituta, non qualia olim fuerant, si quis maiestatem populi Rom. iniuisset, TACIT. *Annal. I, 72*, sed illis intentata, qui violatae dignitatis Caesaris insimulabantur. Putat MONTESQ. *de Causs. magnit. Rom. c. 14*, fieri posse, vt accusationes illae non adeo ridiculae essent isto tempore, ac nobis hodie videntur, sed credo eas tanto defensore egerent. Numerum bonorum Imperatorum seculo I auxerunt Nerua, princeps adeo bonus, vt etiam mansuetudo in eo reprehenderetur, atque Traianus, decreto senatus Optimus cognominatus. Saeculum II, iudice MONTESQV. *l. c. cap. 16*, optimos Romani orbis Imperatores debebat sapientiae Stoicae, per totum imperium se diffundenti, et in dies maiorem auctoritatem nanciscenti: sectae, ex ipsius sententia, incomparabili, ad quam producendam natura humana omnes vires suas intenderat. Seponit nempe errores metaphysicos, quos philosophi Stoicis impurant. Breuis tamen illa felicitas fuit. Sequebantur enim imperatores, flagitiosissimis qui quondam fuerant improbitate pares, efferuescebat proterua militum, imperium venale proponentium, et pro libidine sua mox imperatores de folio deturbantium, mox alios in illo collocantium. Licentia haec temere vsurpata, et dulcedine largitionum expectandarum ad res nouandas pro-na, dedit seculo III turbam quandam imperatorum, gen-

te quandoque barbarorum, moribus corruptissimorum, erga se inuicem et in rempublicam faeuientium. Tyrannidis exprobrationem diluere conatur MONTESQV. *l. c. cap. 16.* monendo, ius summi imperii et exercitium, quae hodie prudenter separantur, tunc coniuncta fuisse, idcoque imperatores facilius in suspicionem crudelitatis incidisse; sed plerumque immanius faeuierunt, quam vt hac excusatione defendi possint. Licentiae militum obuiam iturus Diocletianus instituebat, vt duo essent Augusti totidemque Caesares, ratus ita fore, vt maiores exercitus se inuicem in officio continerent, reliqui autem a seditionibus deterrerentur.

§. XII.

Seculo
IV, V.

SECVLO IV Constantinus M. solus imperio potitus, immaniter labefactabat maiestatem populi vrbis Romae, transferendo sedem imperii Roma Byzantium, quam de suo nomine Constantinopolin appellabat, et aequalibus cum vetere regina Roma priuilegiis ornabat. Fiebat inde, vt fons imperii non vnice in populo vrbis Romae, sed pro maiore parte Constantinopoli esset, accedente ad communicationem iurium sede imperiali. Alter consulum nouae Romae esse iuebatur, quam appellationem alibi non ferendam existimabant Romani, quod indicat *c. c. Agrar. II, c. 34.* Capuanam superbiam his verbis exagitans: *Nonne arbitramini paucis annis fuisse Consulum nomen appetituros?* Diuidebatur porro non solum orbis Romanus inter filios Constantini M. sed radices etiam agebat diuisio in imperium Orientale et Occidentale, quae a Valentiniano seniore et Valente fratribus profecta, deinceps vsu seruata est. cf. GOTHOF. *ad L. 7. Cod. Theod. de metall.* Qui Romae agebat imperator, non erat certus iustusque princeps, priusquam a Con-

Constantinopolitano confirmaretur. GRONOV. *ad Grot. de I. B. ac. P. II, p. II.* Seculo V potentia Romana, quae tot populis, tot hostibus, per tot secula non solum par sed etiam superior fuerat, repente quasi succumbebat irruptionibus gentium barbararum, et usque adeo atterebatur, ut imperium Occidentale plane desineret. Dum degenerauerant Romani a virtute et disciplina antiqua: Constantinus M. nudauerat fines Occidentis praesidiis, quae ad custodiam in illis disposita fuerant, abduciendo legiones in interiores imperii partes versus Orientem: Italia imbellis facta erat, expletis legionibus milite mercenario: Imperatores Occidentales moli regiminis non erant pares: euertebatur itaque non adeo longo annorum decursu imperium illud Romanum, quod per secula orbi tremendum fuerat. vid. pluribus MONTESQV. *l. c. cap. 19.*

§. XIII.

MENTIO facta est Augustorum atque Caesarum tan-
quam inter se differentium, id quod paullo plenius de-
clarandum. Decretum erat Octauiano cognomen Augu-
sti, ut ipsi sanctitas et inuolabilitas inde accederet, hinc
nomen illud deinceps quoque maxime venerabile habi-
tum, eisque solis tributum, qui clauum imperii tene-
bant. Condominatu per M. Ant. Philosophum introdu-
cto, duo simul Augusti fuerunt, commune imperium
habentes, quod notat SPARTIAN. *in Ael. Vero, c. 5, Ve-
rus certe cum Marco aequale gessit imperium, nam ipsi sunt
qui primo duo Augusti appellati sunt.* Caesarum minor fu-
it dignitas, augustae maiestatis consequendae spem affe-
rens, quod sequenti modo introductum. Coeperat Au-
gustus imperium transferre in Tiberium per adoptionem,
eiusque exemplum secuti Imperatores alii prole destituti,
successores sibi destinarunt, obrinuitque ut, qui siue per
ado-

adoptionem, siue alio modo successores designabantur, Caesares dicerentur. Hoc sensu scribit SPARTIAN. l. c. cap. 2. *Nibil habet in sua vita memorabile nisi quod tantum Caesar est appellatus, non testamento, ut antea solebat, neque eo modo quo Traianus est adoptatus, sed eo prope genere, quo - - - Maximianus atque Constantius Caesares dicti sunt, quasi quidam principum filii viri, et designati augustae maiestatis heredes.* De sensu horum verborum CASAVBONO litem mouet SALMASIVS in nota. Prior duo obseruanda inde elicit: vnum, tunc primum nouum genus honoris in Remp. inductum, vt essent Caesares velut candidati imperii et designati heredes; alterum, primo Verò hunc titulum et honorem esse delatum. Posterior contendit, nihil amplius velle Spartianum, quam quod Aelius tantum Caesar est appellatus, ad imperatoriam vero dignitatem non peruenit, atque haec explicatio verior videtur.

§. XIV.

Notitia
Caesarum.

CAESARIS nomen, quod fuerat gentilicium, donec in Nerone progenies Caesarum deficeret, Galba primus fecit publicum dignitatis et imperii. Cum enim ab exercitu Imperator consalutatus esset, legatum se senatus ac populi Rom. professus est: postea certior factus, cunctos Romae in verba sua iurasse, *deposita legati, suscepit Caesaris appellationem.* SVET. in Galba. c. u. Significauit itaque se esse Imperatorem designatum. Idem Galba, ratus orbitatem suam despectui esse, Pisonem adoptauit, qui de se ipso ad milites dicit apud TAC. Ann. I, 29, *sextus dies agitur, ex quo Caesar adscitus sum.* Et deinceps: *Me Galba, consentientibus vobis, Caesarem dixit, vestra interest ne imperatorem pessimi faciant,* respiciens ad partem militum, quae Orthonem seditiose proclamare intendebat. Hic itaque Caesar denotat legitimum successorem in imperio.

perio. De Fl. Vespasiano eiusque filiis legimus apud DION. l. 66. init. *His rebus gestis Vespasianus etiam a senatu creatur imperator, Titusque et Domitianus Caesares designantur.* Docetur his verbis, Titum et Domitianum, dum Caesares designati sunt, ad successionem in imperio vocatos. Post utriusque obitum Nerua imperator factus, cum propter senectutem contemneretur, *in Capitolium conscendit, ibique magna voce, Quod felix faustumque sit, inquit, S. P. Q. R. mihi que ipsi, M. Vlpium Neruam Traianam adopto, eundemque postea in senatu Caesarem designavit.* DIO. l. 68. p. 770. Haec agens Nerua voluit, ut Traianus futurus Imperator a senatu agnosceretur. Diocletianus Maximianum Herculium *ex Caesare fecit Augustum*: Constantium et Maximianum Caesares EVTROP. IX, 14.

§. XV.

ex institutis Augusti illud adhuc imprimis commemo- Militia
randum, quod, narrante SVET. c. 49, militum cer- praeto-
allegit, nec tamen unquam plures quam tres cohortes riana.
in vrbe esse passus est, easque sine castris. Nactae sunt
nomen cohortium vrbicularum et praetorianarum. Tiberius
castra constituit, quibus praetorianae cohortes, vagae
ante id tempus et per hospitia dispersae, continerentur.
SVET. Tib. c. 37. Castra illa ad urbem fuerunt, iuxta portam
Viminalem. Deductae autem sunt in castra consilio Seia-
ni, ut simul imperia acciperent, numeroque et robore
et visu inter se, fiducia ipsis, in ceteros merus crearetur,
seuerius acturos, si vallum statuatur procul vrbs illece-
bris, et si quid subitam ingruat, maiore auxilio pariter
subuenturos. TACIT. Ann. IV, 2. Augustus praetori-
anorum militum praefectos duos instituerant, DIO l. 55,
p. 555,

p. 555, Seianus solus hoc munere ſungebatur. Caſtra praetoriana, eo fine inſtituta, vt eſſent firmamentum dominationis, paullo poſt dominantibus terrori fuerunt. Claudius, a milite praetoriano e latibulo protractus, et ad commilitones deductus, in caſtris imperator ſalutatus eſt. Quod cum ſemel ſucceſſiſſet, iterum tentatum, et ab aliis exercitiſus in exemplum tractum eſt. Pars Moefiaci exercitus, conſilia agitans de creando Imperatore, ita ratiocinabatur: *Neque enim deteriores eſſe aut Hispanienſi exercitu qui Galbam, aut Praetoriano qui Ottonem, aut Germaniciano qui Vitellium feciſſent.* SVET. in *Veſpaſ. c. 6.* Non licebat amplius Imperatoribus ſecuris eſſe rerum ſuarum, ſi militibus diſplicuiſſent. Neque vero tantum ſeditioſis auſibus ſtatui publico moleſti fuerunt, ſed etiam de regimine ipſo audacter conſtituerunt. Philippus Arabs, praefectus praetorio ſub Gordiano III, vt imperium ad ſe raperet, milites Gordiano infeſtos reddidit. Iuſſum a militibus vt Philippus cum Gordiano pariter imperaret. Hic, conſortii ſuperbiſſimi impatiens, impetrare ſtuduſit a militibus, vt imperium Philippo abrogaretur, ſed nihil egit. Petiit porro, vt aequale ſaltem inter eos eſſet imperium, nec impetrauit. Dehinc petiit vt loco Caefaris haberetur, nec id obtinuit. Petiit vt praefecti loco eſſet Philippo, quod et ipſum negatum eſt. Vltimae preces fuerunt, vt eum Philippus pro duce haberet, et pateretur viuere. Accepta eſt conditio, ſed paullo poſt occiſus eſt. IVL. CAPITOL. in *Gord. III, c. 30.* Adeo lubricus et incertus fuit ſtatus rei Rom. ſub imperio militari.

*

*

CAP.

CAP. II.
DE
STATV REI ROMANAE SVB
PRINCIPATV.

§. I.

PRINCIPATVS in rempublicam Rom. introductus, non pot- Mutatio-
erat non statui publico magnam asserre mutationem. nes ex
Per eum enim senatus populusque Rom. sub imperium principa-
acceptus, libertatem ciuilem amittebat, et alterius pot-
estati subiiciebatur. *verso ciuitatis statu, nihil aequam*
prisci et integri moris: omnis exuta aequalitate iussa prin-
cipis aspectare. TACIT, *Ann. I, 4.* Manebant quidem ea-
dem magistratum vocabula, speciosa S. P. Q. R. nomi-
na, sed vis ac potestas erat penes Caesares. Sequebatur
mox altera prisci moris mutatio, vt dominatio successo-
ria in Remp. introduceretur. Dabatur interdum sub li-
bera republica magistratibus potestas summa, sed extra
ordinem. Deferebatur consulibus in rebus trepidis soleni
SCTi formula: *Viderent Coss. ne quid respública detri-*
menti caperet. Creabantur nonnunquam Dictatores, mo-
narchica quidem, sed semestri tantum potestate praediti.
Principatus contra ita instituebatur, vt esset successorius,
assumentem iam Augusto instrumenta dominationi, TAC.
Ann. I, 3. hoc est successores in imperio futuros, et hinc
status popularis in perpetuum sublatu est, suppleto sem-
per principatu nouis imperatoribus.

§. II.

DIFFEREBAT principatus a regno nomine et in- Forma
signibus, non vi et potestate. Caligula cum audiret forte principa-
reges concertantes super coenam de nobilitate generis, tus Rom:
C non

non multum abfuit quin statim diadema sumeret, speciemque principatus in regni formam conuerteret. SVET. *Cal. c. 22.* Forma regni denotat insignia regum. Quod vero principatus instar monarchiae fuerit, luculenta nos docent veterum effata. Scribit DIO *l. 52, ad A. V. 725, p. 463:* Hoc anno vere iterum penes vnum hominem summa totius reipublicae esse coepit. Et *l. 53 p. 507:* Nomen quidem eius imperii, quo omnis penes vnum aliquem esset potestas, adeo inuisum Romanis fuit, vt ne dictatorem quidem nominare sustinuerint: cum tamen ad imperatores summa reipublicae referatur, fieri non potest quin sub regno Romani sint. Sic etiam TAC. *Hist. I, 1.* Postquam bellatum apud Actium, omnem potestatem ad vnum conferre pacis interfuit. Nec turbare nos debet, quod multa simulacra libertatis senatui praebita legimus, notum enim est, imperium non desinere esse absolutum, si rector ciuitatis pro lubitu ad concilium aliquod deferret negotia de quibus statuendum.

§. III.

Ius eligendi
impp.

NOBILIS imprimis est quaestio, et primo statim loco discutienda, vtrum S. P. Q. R. habuerit ius eligendi Imperatores? affirmat eam H. GROTIUS *de I. B. ac. P. II, 9, 11,* asserendo, electionem aliquoties a populo per se, aut per senatum factam esse; quae autem per legiones factae sunt, ratas demum fuisse ex approbatione populi, et cum Imperatores Constantinopoli habitarent, electionem factam a parte populi Romani, quae Constantinopoli habitabat. Exempla electionum factarum a senatu aut probatarum prestare putat in Hadriano, Pertinace, Iuliano, Seuero, Macrino, Maximino, Balbino, Aureliano, Tacito, Florianio, Probo. Addit denique effata quorundam imperatorum, ius eligendi senatui asserentium,

um, quibus adiciatur SPARTIAN. in *Hadrian. c. 6, ibique* CASAVB. Curate rem omnem examinavit GRONOV. in *not. ad Grot.* quibus prolixè ostendit, a populo per se, ne semel quidem imperatorem electum esse, per senatum vero vix semel et iterum, et semper euentu parum felici. Partes quasdam sibi vindicasse senatum in delatione imperii et successioibus principum, supra pluribus ostensum est, gessit enim se semper tanquam consilium sempiternum reipublicae praepositum; sed ius eligendi nunquam penes senatum fuit tanquam ius stabile et proprium. Nolo tamen hic praetermittere, postquam Tacitus Imperator electus est, arbitrio eligendi ab exercitu ad senatum reiecto, tantam senatus laetitiam fuisse, vt et supplicationes decernerentur, et hecatombe promitteretur a singulis, et mitterentur litterae ad prouincias, vt scirent omnes socii, omnesque nationes, in antiquum statum rediisse reipublicam, ac senatum principes legere. VOPISC. in *Tacit. c. 12.* Exempla epistolarum exhibet ID. in *Florian. c. 5. et 6.*

§. IV.

TRACTATIO, quam nunc aggredior, continuo re- Cuius ve-
spicere debet iura quae vigerunt sub republica libera: teres et
auabit itaque eum sequi ordinem, quem in *Diss. de Iure noui*
publico populi Rom. mihi praescripseram, et ordiendum erit
a distinctione ciuium in veteres et nouos, quae sub liber-
tate enata ad ius suffragii eleuandum, sub principatu ad
tributum vicissimae discrete imponendum, translata est.
Scilicet cum ciuitas integris populis dari coepisset, prae-
cauendum videbatur, ne noui ciues numero suffragiorum
frangerent dignitatem veterum, ideoque coniciebantur
in tribus peculiares, vt parum momenti haberent ad de-
creta comitiorum. Non aspernabantur hanc conditio-
nem Latini in ciuitatem Romanam recepti, nam propter
eos

eos tribus additae Meria et Scaptia, LIV. *VIII*, 17. Ad eorum exemplum cum ita ciuitas Italiae data esset, vt in octo tribus contribuere[n]t noui ciues, VELL. PAT. II, 20. P. Sulpicius, trib. pl. nouarum rerum cupidus, promulgabat, vt noui ciues distribuere[n]t in tribus, LIV. *Epit. l. 77*. Eandem legem cum retulisset Cinna, vrbe pellebatur, et consulatus ei abrogabatur. Quemadmodum enim ante ciuitatem exteris populis datam, optima semper fuerat iuris conditio ciuium Romanorum, ita etiam post eos receptos visum est prouidendum, ne plus possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii. Sub principatu notabilem fecit distinctionem ciuium in veteres et nouos lex vicefimarum, quae ita scripta erat, vt heredibus domesticis veterum ciuium remitteret tributum vicefimae, quod irrogabat heredibus nouorum ciuium. Docet hoc PLIN. in paneg. c. 37. *Haec mansuetudo legis veteribus ciuibus seruabatur: noui, seu per Latium in ciuitatem, seu beneficio principis venissent, nisi simul cognationis iura impetrassent, alienissimi habebantur, quibus coniunctissimi fuerant.* Mansit haec distinctio, donec Traianus omnibus inter se cognationum iura dedit more naturae. ID. *l. c. cap. 39*. De hac vicefima infra pluribus agendum erit.

§. V.

Status patriciorum.

DISCRETAE erant ab incunabulis vrbis gentes patriciae a plebeis eo consilio, vt patricii soli senatum, sacerdotia, magistratus, iudicia tenerent, et quamuis horum iurium possessionem contra impetus plebeiorum tueri non possent, pro eius tamen conseruatione quauis occasione acerrime pugnarunt. Claudios omnes, excepto duntaxat P. Clodio, assertores vnicos dignitatis ac potentiae patriciorum, celebrat SVET. in *Tiber. c. 2*. Dignitas patriciorum etiam sub principatu visa est conseru-

illis agit DIO, non vno loco, ex cuius *lib. 54, p. 530.* vnum tantum apponam, statuiffe Augustum trecentos tantum, secundum antiquam consuetudinem constituere, sed omnibus pariter hoc aegre ferentibus, sexcentos delegisse. Edixit praeterea Augustus, ne quis senator iniussu suo permissaque extra Italiam abiret, idque prohibuisse videtur, ne quis illustriorum commeari ad exercitus, eosque conciliare sibi, provincialesue possent. Excepta fuit Sicilia, et deinceps quoque Gallia Narbonensis. DIO *l. 52. p. 494.* et TAC. *Ann. XII, 23.* In honorem senatus fieri curavit decretum patrum, vt, quoties quid spectandum vsquam publice ederetur, primus subselliorum ordo vacaret senatoribus. SVET. *Aug. c. 44.* Idem senatorum censum ampliavit, ac pro octingentorum milium summa, duodecies sestertio, taxavit, supplevitque non habentibus. *ibid. c. 41.* Dissentiens in vtraque summa DIO *l. 54, p. 540.* addit, neminem iam inueniri potuisse, qui sponte sua senator esse vellet, sed fuisse filios etiam nepotesque senatorum, qui non modo non affectarent senatoriam dignitatem, sed eam quoque, adscripti in senatorum numerum eiurarent. Claudius postea senatoriam dignitatem recusantibus, equestrem quoque ademit. SVET. *in Claud. c. 24.* Nero aliquando senatorum nobilissimo cuique, sed a re familiari destituto annua salaria constituit, ID. *Ner. c. 10,* alio tempore significationes iecit, senatorium ordinem se sublaturum quandoque e republica, *c. 37,* denique senatum vniuersum veneno per conuiuia necare voluit. *ib. c. 43.* Vespasianus amplissimos ordines, et exhaustos caede varia, et contaminatos veteri negligentia, purgavit supplevitque, recensito senatu et equite. SVET. *Vespas. c. 9.* Hadrianus in senatu iuravit, se nunquam senatorem nisi ex senatus sententia puniturum, et senatoribus, qui non vitio suo decorerant, patrimonium pro liberorum modo senatoriae pro-

professionis expleuit. SPARTIAN. *Hadr. c. 7.* Alexander Seuerus senatorem nunquam sine senatorum consilio fecit, et non senatoribus de senatore Romano iudicare non permisit. LAMPRID. *Alex. c. 19. et 21.* Plura de senatoribus sancita suppeditat codex Theodosianus.

§. VII.

ORDO equestris ita medio loco positus erat inter Ordo e-
senatorium et plebeium, vt etiam familiae equestres ab questris,
amborum ordinum familiis distinguerentur. Gens Octa-
uia, a Seru. Tullio inter patricias transducta, in duas
abiit familias, quarum altera functa est honoribus sum-
mis, altera in equestri ordine constitit vsque ad Augusti
patrem, vnde Augustus nihil amplius quam equestri fa-
milia ortum se scribit. SVET. *Aug. c. 2.* Respectu illo-
rum equitum qui equos habebant ex publico, antiquitus
duo erant instituta, vt quotannis solenni pompa vehe-
rentur per urbem, et vt quinto quoque anno recense-
rentur. Vtrumque seruauit Augustus: equitum turmas
frequenter recognouit, post longam intertapedinem, re-
ducto more transuectionis. *loc. cit. c. 38.* Sustulit porro
poenam theatralem, sanciendo vt ludos e quatuordecim
spectare liceret omnibus, quibus ipsis parentibusue eque-
ster census vnquam fuisset, licet non amplius superesset.
ibid. c. 40. Caligula equites Romanos seuerè curiososeque,
nec sine moderatione recognouit. SVET. *c. 16.* Idem
equestrem ordinem, vt scenae arenaeque deuotum assidue
proscidit *ibid. c. 30.* Claudii in recognitione conuenientiam
notauit. *Id. c. 16. in Claud.* Recensum Vespasiani iam
allegauit. Honori ordinis equestris cum per leges
theatrales datum esset, vt ludos spectarent e quatuordecim,
Nero eum amplauit, et etiam *Circensibus loca equitis
secretis a ceteris tribuit.* SVET. *Ner. c. II.* Plenius hanc
con-

constitutionem describit. TAC. *Ann. XV*, 33, *Equitum Romanorum locos sedilibus plebis anteposuit apud circum, namque ad eam diem indiscreti inibant, quia lex Roscia nihil nisi de quatuordecim ordinibus sanxit. De re omni ita tenendum est. Ex constitutione Augusti Iudi Circenses seorsum a senatoribus et equitibus spectari coeperunt, DIO l. 55, p. 563, separatim quidem a plebe, sed non assignatis locis certis stisque, ut idem explicat l. 60, p. 669. Claudius, circo maximo marmoreis carceribus, aurisque metis exulto, propria senatoribus constituit loca, promiscue spectare solitis. SVET. *Claud. c. 21*, et DIO l. c. Promiscue, h. e. locis incertis. Demum Nero equitibus etiam attribuit certam sedem. vid. LIPS. *ad Tac. l. c.* Tanquam singulare notat SPARTIAN. *in Hadr. c. 22*, quod ab epistolis et a libellis primus equites Romanos habuit.*

§. VIII.

Ordo plebeius.

ORDO plebeius erat omnium civium Romanorum, qui in superiorem ordinem lecti non erant, eiusque omnes fiebant participes vna cum ipsa civitate. Incrementa ille identidem capiebat per manumissiones servorum, interdum valde numerosas, maiora adhuc per civitatem integris populis datam. Non placebat haec libertas Augusto, de quo scribit SVET. *c. 40*, quod magni aestimans, sincerum atque ab omni colluione peregrini ac servilis sanguinis incorruptum servare populum, et civitatem Romanam parcissime dederit, et manumittendi modum terminaverit. Liviae, pro quodam tributario Gallo roganti, civitatem negavit, immunitatem obtulit, affirmans: *se facilius passurum fisco detrabi aliquid, quam civitatis Romanae vulgari bonorem.* Respectu manumissionum curiose cavet de numero, et de conditione ac differentia eorum, qui manumitterentur. Ad coercendam licen-

licentiam manumissionum promulgatae sunt leges Aelia Sentia, et Fusia Caninia; successit lex Iunia Norbana, effectumque ut quidam tantum manumissi fierent ciues Romani, alii sola Latinorum iura consequerentur, alii denique dedititiae conditionis essent. Leges has a Iustiano demum abrogatas esse, ex iure nostro notum est. Plebis sibi conciliandae gratia C. Gracchus rogauerat legem frumentariam, ut inopi plebi singuli modii a senatu venderentur trientibus cum semisse, et maiore adhuc beneficio plebem demereri cupiens P. Clodius rogauerat, ut gratis daretur plebi frumentum. Augustus frumenti populo diuidendi peculiare instituit officium publicum, ac ne plebs frumentationum causa frequentius a negotiis auocaretur, ter in annum quaternum mensium testeras dare destinauit: sed desideranti consuetudinem, veterem concessit rursus, ut sui cuiusque mensis acciperet. SVET. *Aug. c. 37 et 40.* De re frumentaria plura habentur in utroque codice.

§. IX.

IURA Quiritium varias mutationes subiere sub prin- Jura Qui-
cipatu. Familiam inter ea ducebat *Ius libertatis*, quod ritium.
plures continebat species. Vni eius speciei, quod ciuitas
nemini inuito adimi poterat, derogabat deportatio, quae
ab Augusto inuenta aduersus reos insidiarum, DIO l. 55,
p. 562. operabatur mediam capitis deminutionem, iura ci-
uitatis perimentem, §. 2 I. *de cap. dem.* Altera species li-
bertatis Romanorum, consistens in immunitate a domina-
tione regum, dominante Sylla concussa, Caesare regen-
te labefactata, Augusto imperante funditus euersa est.
Tertia species, excludens magistratum tyrannidem, sub-
lata est exortis bellis ciuilibus, erumpente tunc atrocitate
proscriptionum, caedium, confiscationis bonorum, et
debi-

debilitata, in qua praesidium esse debuisset, potestate tribunitia. *Ius gentilitatis*, vi cuius hereditates gente ad aliquos redibant, vix saluum esse potuit post legem caducariam, hereditates certis casibus populo vindicantem. *Ius connubiorum*, quantopere circa initia principatus relaxatum fuerit argumento est, quod Antonius Cleopatram duxit vxorem, et liberos ex ea testamento inter heredes nuncupauit, SVET. Aug. c. 17, quodque Augustus filiam Iuliam Cotisoni Getarum regi despondisse, sibi que inuicem filiam regis in matrimonium petiisse ab Antonio perhibitus est. *ibid.* cap. 63. *Ius honorum* turbulentis reipublicae temporibus, et deinceps sub Caesaribus multis modis turbatum est. Iul. Caesar, rerum potens, quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores proeiecit, SVET. c. 72, ipse honores nimios recepit, c. 76. peregrinos in senatum allegere non dubitauit, c. 80. Augustus honores ante tempus cepit, consulatum primum vi extorsit. SVET. c. 26. Vespasianus eos candidatis vendidit, *id.* c. 16 in *Vespas.* Leges de ordine in honoribus gerendis obseruando, de interuallis temporum, et quae sunt aliae, vulgo sub principibus neglectae sunt. *Ius suffragiorum* pertinebat ad creandos magistratus, ad ferendas leges, et ad iudicia quaedam. Hoc ius successiue partim restrictum, partim ademptum esse, mox pluribus ostendetur.

§. X.

Ius comitiorum.

COMITIA populi non poterant consistere cum dominatione quam principatus afferebat, igitur ius comitiorum statim labefactatum, et paullo post euersum est. Mutationes, quae acciderunt, sic proponam, vt plenius exsequar quae de hoc argumento iam dixi in *Diss. de Iure priuato P. R. period 3, sect. 1, §. 3.* Iulius Caesar comitia magistratuum cum populo ita partitus est, vt pro parte dimi-

dimidia pronuntiarentur, quos ipse edidisset. Et edebat per libellos circum tribus missos, scriptura breui: Caesar dictator illi tribui: Commendo vobis illum et illum. SVET. c. 41. Eisdem quos edebat, et quibus tribuerat, commendabat tribubus, vt more consueto pronuntiarentur. Hoc exemplo etiam postea commendari dicti sunt, quibus Caesares honores mandari iuebant. CASAVB. ad l. c. Augustus contra tribus cum candidatis suis circumibat, supplicabatque more solenni. SVET. c. 56, atque sic comitia ciuilius certe celebrabat, quam fecerat Iulius. Aliquando tamen morem eius reduxisse, docet DIO l. 55. p. 571 ad A. V. 761 de Augusto scribens: Vt priori anno, cum turbae essent, ipse omnes magistratus designauerat, ita hoc et sequentibus, litteris tantum quibusdam propositis, eos, quibus cupiebat, populo commendabat. Moderante Tiberio senatus libens tenuit, ne plures quam quatuor candidatos commendaret, sine repulsa et ambitu designandos TAC. Ann. 1, 15. Caligula tentauit comitorum more reuocato, suffragia populo reddere, SVET. Calig. c. 16, imo secundum DION. l. 59, p. 647, comitia populo plebique reddidit, abrogatis ea de re Tiberii constitutionibus, sed ipse rursus comitia sustulit, *ibid.* p. 655, valuitque Tiberianus mos apud secutos deinceps principes. Comitorum legum sublatorum consequens fuit successio Senatusconsultorum in locum legum.

§. XI.

SACRA consueta populi Rom. vt conuellerentur ob Ius sacroformam reipublicae mutatae necesse non erat, igitur per principes facile licuit, vt ritus antiqui ceremoniaeque Deorum manerent. Illud tamen principum intererat vt potestate circa sacra essent praediti, ideoque eam sibi vindicare non distulerunt. Statas solennesque ceremonias

D 2

Romae

Romae curabant pontifices, eorumque collegio praeerat pontifex maximus, qui proinde summam in rebus sacris potestatem obtinebat. Augustus Lepido, vni de triumviris, viuo, pontificatum Max. eripere nunquam sustinuerat, neque enim licebat eum viuo alicui adimi, *DIO l. 49, p. 401* post mortem vero Lepidi suscepit, et quid sibi ad summam potestatem deesset, et permansit mos ab eo traditus ad Gratianum vsque, qui primus ex imperatoribus Christianis desciuit ab hoc maiorum instituto *CASSIUS AD Suet. Aug. c. 31*. Concessum quoque est Augusto a senatu, vt sacerdotes, quocunq; vellent, etiam neglecto numero antiquitus recepto, constitueret, quod quidem ab eo acceptum, deinceps in infinitum exereuit. *DIO l. 51, p. 457*. Claudius, dira aui in vrbe aut in capitolio visa, obsecrationes ipse, iure maximi pontificis, populo pro rostris praeibat. *SVET. Claud. c. 22*. Quod pridem apud Romanos in vsu fuerat, vt peregrinos quoque Deos ciuitate donarent, sub imperatoribus ita frequentatum est, vt omnis exterarum gentium superstitio Romam conflueret. Multiplicem deorum cultum tollere intendebat Heliogabalus, de Syriaci Dei, cuius sacerdos fuerat, nomine ita dictus. Is enim imperator factus, Heliogabalo templum extruxit, *studens et Vestae ignem, et palladium, et ancilia, et omnia Romanis veneranda in illud transferre, id agens ne quis Romae deus nisi Heliogabalus coleretur*. Dicebat praeterea, Iudaeorum et Samaritanorum religionem, et Christianam deuotionem illuc transferendam, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret. *LAMPRID. in Heliog. c. 3*. Non postremum hoc est inter vesaniae specimina ab ipso prodita.

§. XII.

Genus
nouum
sacerdotii.

ADMONET hic locus, vt speciatim commemorem nouum genus sacerdotii et pontificatus maximi, sub impera-

peratoribus enatum. Mos inualerat apud prouinciales, vt proconsulibus Romanis, si bene prouinciam rexissent, statuas et fana ponerent, aliosque honores decernerent. Inter ea, quae humano fastigio ampliora lul. Caesar sibi decerni passus erat, erant templa, arae, simulacra iuxta Deos. SVET. *Caes. c. 76.* Augustus, quamuis sciret templa etiam proconsulibus decerni solere, tamen in vrbe pertinacissime abstinuit hoc honore. ID. *Aug. c. 52.* Nolens tamen Tiberius eum honore isto carere, Augusti templum suscepit, SVET. *Tib. c. 47.* et semiperfectum Caligula absoluit. ID. *Calig. c. 21.* Sibi ipsi diuinam maiestatem asserens Caligula, templum numini suo proprium, et sacerdotes, et excogitatissimas hostias instituit. Magisteria sacerdotii ditissimus quisque, et ambitione et licitatione maxima, vicibus compararunt. *ibid. c. 22.* Quod hic dicitur magisterium sacerdotii, uidetur significare pontificatum quendam maximum, qui tantum temporarius fuit, ideoque vicibus comparatus. Nouum hoc sacerdotium introiit Claudius, sestertium octogies pro introitu coactus impendere. SVET. *Claud. c. 9.* Centies sestertium a singulis sacerdotibus accepisse Caligulam, scribit DIO, *l. 59, p. 663.* Difficultates discutit Ven. ERNESTI *ad Suet. ll. c. c.*

§. XIII.

QVOD initio principatus ab Augusto factum esse su-Magistra-
pra docui, vt suscipiendo magistratus, qui sub populari tus Cae-
forma plurimum valuerant, omnem potestatem ad se tra-sarum.
heret, idem etiam deinceps vsu seruatum esse, vt nihil sibi a subditis non datum habere principes viderentur, notat DIO *l. 53 p. 508*, et appellationes, quibus secundum instituta sui temporis vrebantur, sic recenset. *Consules* fiunt, et quoties extra pomerium sint, *Proconsules* dicuntur. Nomen *Imperatoris*, ad significandam plenam suam

et perfectam potentiam semper gerunt. Semper vnus eorum, siquidem duo vel tres simul imperatores sunt, *summum pontificatum* gerit, vt omnes religiones et sacrificia in sua habeant manu. *Tribunatum* plebis gerere nefas ducunt, cum vtique ipsi patricii sint, omnem vero tribunitiam potestatem, quanta vnquam maxima fuit, accipiunt. *Censoris* nomen raro Imperatores receperunt, forte quia Augustus non receperat. Claudius gessit censuram, ita vt et nomen censoris haberet. SVET. *Claud. c. 16, ibique V. Ernesti.* Domitianus nomen censoris per totam suam gessit vitam. DIO p. 509. De Traiano habetur in PLIN. *Paneg. c. 45: Non censuram adhuc, non praefecturam morum recepisti; quia tibi beneficiis potius quam remediis ingenia nostra experiri placet.*

§. XIV.

Confulatus.

CONSVLATV varia acciderunt sub principatu, notanda. Primitus receptus est potestatis causa, deinde titulo tenus assumtus. Inde tamen eximius honor accessit consulatui, vt Gratianus in *L. vn. Cod. Theod. de Consul. praefect. cet.* dicat: *Diuersa culmina dignitatum consulatui cedere, euidenti auctoritate decernimus, et mox, consulatus praeponeudus est omnibus fastigiis dignitatum.* Praeponebatur autem ideo, quod et ipsi imperatores eum gessere. Augebatur honor consulatus, si quis in eo gerendo principem collegam haberet. Augusto exigenti, vt, quoties consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet, reclamauerunt cuncti, *satis maiestatem eius imminui, quod honorem eum non solus, sed cum altero gereret.* SVET. *Aug. c. 37.* Hinc factum vt omnes post Diocletianum principes hunc honorem priuatis communicare desierint, vsque ad Iulianum. SALMAS. *ad Spart. Hadrian. c. 8.* Inierunt autem principes consulatum initio anni honoris causa,

sa, post alios sibi suffecerunt, vnde *consules suffecti*, minus honorati quam Ordinarii, a quibus annus denominabatur. Initium moris a Iul. Caesare, Augustus quaque consulatus annos gessit, ceteros, aut novem aut sex aut quatuor aut tribus mensibus; secundum vero paucissimis horis. SVET. *Aug. c. 26.* Quatuor consulatus quos gessit Caligula, totidemque quos gessit Claudius, omnes ad breue tempus suscepti sunt. Praeterea Claudius, nouo circa principem exemplo, in locum demortui suffectus. ID. *in Calig. c. 17, et Claud. c. 14.* Nero quoque nullum consulatum annum gessit, cumque in senos plerumque menses dedit: defunctoque circa Cal. Ianuarias altero e consulibus, neminem substituit, improbens exemplum vetus Caninii Rebili, vno die consulis. ID. *Ner. c. 14 sq.* De consulatibus ad menses coarctatis vid. etiam DIO. *l. 43, p. 236 sq. et l. 48. p. 378.* Regnante Caligula oblitum erant consules de natali eius edicere, quam ob causam magistratus eis abrogatus, *fuitque per triduum sine summa potestate respublica.* SVET. *Calig. c. 26.* Notatu dignum esse monet CASAVB. *in not.* consules etiam sub imperatoribus vocari summam potestatem, et decus id nomini mansisse, usque ad vltimos fere imperatores.

§. XV.

SENATVS sub principatu ad administrationem regni-Senatus. minis porro adhibitus, sed saepe tanquam instrumentum dominationis. Augustus sanxit, ne plus quam bis in mense legitimus senatus ageretur, Calendis et Idibus, neue Septembri Octobriue mense villos adesse alios necesse esset, quam forte ductos, per quorum numerum decreta confici possent: sibi que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem senatum referendis, ante tractaret. SVET. *Aug. c. 35.* Hoc facien-
do

do vindicavit sibi Augustus quod senatus erat libera re-
publica, illi tribuit quod erat populi. Initio principatus
Tiberii neque tam paruum quidquam, neque tam ma-
gnum, publici priuatique negotii fuit, de quo non ad
P. C. referretur, id. *Tib. c. 30.* Fulcinius Trio, Libo-
nem accusaturus, adit consules, senatus cognitionem po-
scit, et vocantur patres, addito, consultandum super re
magna et atroci. *TAC. Ann. II, 28.* Claudius neminem
exsulum, nisi ex senatus auctoritate restituit. *Suet.
Claud. c. 12.* Nero eam formam futuri principatus prae-
scripsit, qua teneret antiqua munia senatus. *TAC. Ann.
XIII, 4.* Vitellius ventitabat in senatum, etiam cum par-
uis de rebus patres consulerebantur. id. *Hist. II, 91.* Fl. Ve-
spasianus veniebat in senatum semper, et cum patribus
communicabat omnia. *DIO l. 66, p. 750.* Traianus cum
populo humaniter, cum senatu honorifice versabatur.
id. *l. 68, p. 772,* quod Iulicento exemplo illustratur *PLIN.
Paneg. c. 69.* *Nec ideo segnius iuvenes nostros exhortatus es,
senatum circumirent, senatui supplicarent: atque ita a prin-
cipe sperarent honores, si a senatu petissent.* Hadrianus se-
natui legitimo, cum in vrbe vel iuxta urbem esset, sem-
per interfuit: senatus fastigium extulit. *SPART. Hadr. c. 8.*
Dignitatis senatus, sub sequentibus imperatoribus non
obscuratae, argumenta hinc inde occurrunt apud scri-
ptores historiae Augustae, quantaque ea deinceps quo-
que fuerit, docet *GOTHFR. paratit. Tit. 2, Lib. 6. Cod.
Theod.*

§. XVI.

Magistra-
tus anti-
qui.

MAGISTRATUS status popularis sub principatu
porro creati sunt, sed potestate multum imminuta. Po-
restas *consulum* ad quosdam actus voluntariae et conten-
tiosae iurisdictionis tandem restricta est, quos plenius
edisserunt commentatores *ad tit. D. de offic. conf. Prae-
torum*

torum numerus auctus est, non quod pluribus opus esset, sed quod multis gratificandum erat. Iul. Caesar, ut pluribus gratiam posset referre, decem praetores designavit, DIO l. 42, p. 209. Biennio post praetores quatuordecim ab eo facti sunt, aliam enim rationem praestandi ea, quae multis multa promiserat, nullam habebat. ID. l. 43, p. 237. Aliquando praefectos pro praetoribus constituit, qui res urbanas administrarent. SVET. Caes. c. 76. Augustus A. V. 731, decem tantum praetores, quia pluribus opus non haberet, constituit: DIO l. 53, p. 518 postea sedecim ordinavit, tot enim eum magistratum petierant, quorum offendere nullum volebat; posterioribus autem deinceps multis annis tantum duodecim fuisse. ID. l. 56, p. 586. Tiberius candidatos praeturae duodecim nominavit, numerum ab Augusto traditum. TAC. Ann. I, 14. Censores creati defitos, longo intervallo creavit Augustus, SVET. Aug. c. 37, turbulentis enim reipublicae temporibus nemo prudens vir censuram petiit, ne offensiones incurreret. DIO l. 40, p. 147. Fecit autem Augustus censes Aemil. Lepidum et Munatium Plancum, qui postremi censes ex privatis fuerunt. ID. l. 54 init. Cura aerarii, quia quaestores creati desierant, a Iul. Caesare ad aediles translata. DIO l. 43, p. 237. Augustus auctor fuit, ut cura aerarii a quaestoribus urbanis ad praetorios, praetoresue transfiret. SVET. Aug. c. 36. Claudius curam aerarii Saturni quaestoribus reddidit, quam medio tempore praetores, aut utique praetura functi sustinuerant. SVET. c. 24. Nero praetura perfunctos, et experientia probatos delegit, TAC. Ann. XIII, 29. Sub Vespasiano a praetoribus tractabatur aerarium ID. Hist. IV, 9. Post de quo ad praefectos cura aerarii translata est. vid. LIPS. Excurs. ad Tac. Ann. XIII, 29. Magistratus minores omitto.

E

§. XVII.

§. XVII.

Magistra-
tus noui.

MAGISTRATVS antiqui non satis inferuire videbantur firmando et defendendo principatui, igitur noui creati, et amplissima potestate instructi. Auctor fuerat Maecenas Augusto, vt *praefectum urbis* ex primariis viris crearet, qui cum reliquis in rebus vrbi praeesset, tum causas quoque eas, in quibus a magistratibus appellaret. DIO l. 52. p. 478. Augustus, amplectens hoc consilium, sumit e consularibus qui coereret seruitia, et quod ciuium audacia turbidum, nisi vim metuat, primusque Messala Coruinus eam potestatem accepit. TAC. ANN. VI, u, ad quem locum notat Gronouius praefectum vrbi excogitatum esse, vt frangeret ius praetorum, et praeturam postea inane nomen fuisse. De potestate praefecti vrbi vid. pluribus VOET. ad tit. D. de offic. praef. urb. Alter nouus magistratus, ab Augusto institutus, fuit *Praefectus praetorio* ab initio plane militaris magistratus, sensim vero iudiciorum potestatem nactus, adeo vt ab eo appellari non posset, sed supplicatio tantum intra biennium admitteretur, vid. VOET. ad tit. D. de off. praef. praet. Quod de Marco Antonino scribit CAPITOL. c. u, eum secum habuisse praefectos, quorum auctoritate et periculo semper iura distauerit, de praefectis vrbis et praetorio intelligendum, sicque eos potestatem absque prouocatione iudicandi accepisse censet SALMAS. in nota. Exortum porro est nouam genus Quaeistorum, qui *Quaestores Candidati* dicti sunt, de quibus sequentia potissimum notanda. Augustus A. V. 74. ab expeditionibus Romam redux, conuocato senatu, ipse grauedine laborans, quaestori libellum recitandum dedit, quo recensebantur res ab ipso gestae. DIO l. 54, p. 539. Idem, cum filiam Iuliam relegasset, absens, ac libello per quaestorem

rem recitato, notum senatui fecit. SVET. *Aug. c. 65.* In-
de videtur in morem abiisse, vt quaestores, principis
vice, orationes in senatu recitarent, tandemque hoc offi-
cium speciatim quibusdam demandaretur, vnde TAC.
Ann. XVI, 27, Oratio principis per quaestorem eius au-
dita est. Candidati autem dicti sunt, quia hoc officium
quasi primordium fuit gerendorum honorum. Hadriano
Traiani familiaritas creuit, caussa praecipue orationum
quas pro imperatore dictauerat. SPART. *Hadr. c. 3. in fin.*
vbi notat SALMAS. hoc officium magni fuisse momenti
ad maxima quaeque in aula consequenda. Plura adhuc
alia noua officia excogitauit Augustus, curam operum
publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti
populo diuidendi, SVET. *Aug. c. 37.* Sed haec indicasse
sufficiat. Aduersus incendia excubias nocturnas vigiles-
que commentus est, *ibid. c. 30,* instituitque *praefectum vi-*
gilum, de cuius officio vid. *tit. D. et C. de off. praef.*
vigil.

§. XVIII.

POTESTATEM legislatariam ita vsurpare institue-
runt Caesares, vt constitutiones eorum diu sub SCrorum ^{Legislatio}Caesa-
nomine promulgarentur, more a Tiberio introducto, ^{rum.}
vt, comitiis ad patres translatis, omne ius SCris consti-
tueretur. In illis condendis hic plerumque ordo seruatus
est, vt docet BURMANN. *de Vestig. P. R. c. 6.* Si quid
noui iuris statuere vellent imperatores, orationem in se-
naru, vel ipsi, vel per Quaestores candidatos habebant,
qua exponebant patribus quid statuere vellent, et simul,
quid ii censerent, exquirebant. Re deliberata fiebat
SCrum, et ad imperatorem perferebatur, qui, si illud
approbabat, exire et legis vim habere iubebat, quod
plerumque Edicto fiebat. Sic apud TAC. *Ann. XIII, 51.*
quod patres de vestigalibus censuerant *edixit princeps:*

E 2

sic

sic Titum nomine patris *edicta conscripsisse* narrat SVET. c. 6. Erant itaque sic dicta SCta reuera constitutiones principum, quia illis omne robur a principe accedebat. Neque vero senatui integrum fuisse inconsulto principe iura constituere, luculentis exemplis probari potest. Cum in senatu actum esset de fraudibus libertorum, consules perscribere consensum senatus principi: *An auctor constitutionis fieret*, TAC. Ann. XIII, 26. Et in causa Antistii consules, perficere senatus decretum non ausi, *de consensu scripsere Caesari*. *ibid.* XIV, 49. Vicissim initio principatus obtinuit, vt, si quod Edictum imperatoris auctoritatem perpetui iuris habere deberet, SCtum in eam rem faciendum esset. Sic Edictum Claudii, de *si deiussionibus mulierum*, SCto Velleiano confirmatum est, L. 2, pr. §. 1. D. de SCto Vellei. Post stabilitam senfim potentiam, principes solis Edictis noua iura constituerunt, eaque vigorem legum habuerunt.

§. XIX.

Jurisdic- RES iudiciaria sub principatu ita constituta est, vt
magistra- primo causae quaedam essent iuris ordinarii, quae age-
tuum, rentur apud magistratus ordinarios, iure modoque anti-
quo, ex formula quae de illis prodita erat. Sub Tibe-
rio, initio principatus, negotia *non nisi per magistratus,*
et iure ordinario agebantur. SVET. Tiber. c. 31. Caligula
magistratibus liberam iurisdictionem concessit. ID. Calig. c.
16. Claudius *cognitionibus magistratum*, vt vnus e con-
siliariis frequenter interfuit. ID. Claud. c. 12. Quinam ve-
ro magistratus intelligendi sint, docet nos DIO l. 60, p.
667, vbi de Claudio scribit: *Saepenumero etiam cum*
consulibus ac praetoribus iudicia obibat. Ex haecenus di-
ctis apparet, etfi Caesares ex omnibus generibus pote-
statis summa quaeque ad se traxerunt, eosdem tamen iu-
ris-

risdictionem antiquam magistratibus ordinariis reliquisse, quod ita fecerunt, vt suae potestati limites poni non parerentur. Claudius, cum decurias expungeret, quendam interpellatum ab aduersariis de propria lite, *negantemque cognitionis rem, sed ordinarii iuris esse, agere causam confessim apud se coegit.* SVET. Claud. c. 15. Accessit sub Caesaribus noua quaedam ratio, vt magistratus ipsi, praeter morem antiquum iudicandi munere fungerentur. Accusatores Pisonis cum perorassent, primus sententiam rogatus Aur. Corta consul, nam *referente Caesare magistratus eo etiam munere fungebantur.* TAC. Ann. III, 17, qui non vane id notat, prisco enim more magistratus a iudicandi munere immunes fuerunt. LIPS. ad l.c.

§. XX.

CAESARES et ius dixerunt et cognouerunt, quae Iurisdictionem diuersa distinguunt. Claudius ius, et consul, etio Caesarum. et extra honorem *laboriosissime dixit,* SVET. Claud. c. 14. *in cognoscendo autem mira varietate animi fuit, ib. c. 15.* Nero *in iurisdictione* postulatoribus non temere respondit: *cognoscendi morem eum tenuit cet.* Differentiam, quae intercessit, non aliunde rectius addisci posse arbitror, quam ex oratione Maecenatis ad Augustum, apud DION. l. 52. p. 487, vbi ita verba facit: *Ipsse seorsim de causis in quibus prouocatione certatur, iudicium facies, - nemo enim ita merum imperium obtinere debet, vt non ab eo prouocari possit. De his igitur causis, deque causis equitum et centurionum priuatorumque primariorum cognosces, vbi de capite et ignominia erit controuersia, nam haec ad te solum debent referri.* Prima parte consilii respicit Maecenas causas, quae apud magistratus ordinarios actae essent, suadetque Augusto, vt, si in illis appellatum esset, causas retractaret. Apud magistratus ordinarios agebantur causae priuatae, quibus

explicabatur iurisdictio, eas igitur, dum Caesares retractarunt, ius dixerunt; hinc regulam formavit V. ERNESTI *Exc. ad Suet. Caesar. c. 43*: ad Caesaris iurisditionem ab initio et proprie tantum ea pertinuisse, in quibus a magistratibus ordinariis ad eum prouocatum esset. Quia tamen Augustus appellationes quotannis delegauit, et praeterea ipse ius dixit assidue, et in noctem nonnunquam: *SVET. Aug. c. 33*. Quia Nero voluit, vt omnes appellationes a iudicibus ad senatum fierent, et tamen in iurisditione postulatoribus respondit, *SVET. c. 17 et 15*. colligendum videtur, Caesarum iurisditionem in eo quoque fuisse positam, vt vel causas quasdam sibi seponerent, vel sponte se adeuntibus ius dicerent, id quod forte haud paucis visum est faciendum, quia Caesares in iure dicendo non semper praescripta legum secuti sunt. *SVET. Claud. c. 14*. Atque haec iurisdictio ad causas priuatas pertinuit.

§. XXI.

Cognitio- PARTE altera consilii sui Maecenas suggessit Augu-
nes Caes- sto, vt de causis certarum personarum, vbi de capite
farum. et ignominia esset controuersia, ipse cognosceret, easque ad alios referri non pateretur. Exponit hac parte sententiam de causis publicis, quarum diiudicationi videtur propria fuisse appellatio cognitionum, in oppositione ad iurisditionem. Scribit *SVET. c. 15*. Neronem cognoscendi morem eum tenuisse, vt continuis actionibus omissis, sigillatim quaeque per vices ageret. Continuae actiones erant patronorum in causis publicis, quibus rationes causae, quae in iudicium deducta erat, pluribus orationibus, quales sunt Ciceronis libri V in Verrem, copiose explicabant. Has actiones, quia Nero in cognoscendo omitti voluit, consequens est, vt cognitiones circa causas publicas versatas esse dicamus. Idem intel-

intelligitur ex eo, quod, quae sub libera rep. extra ordinem mandabantur iudicia publica, cognitiones dictae sunt. Cognoscebant autem Caesares, nunc vna cum senatu, nunc cum assessoribus. Morem, quem Claudius Caesar tenuit, ita refert DIO l. 60, p. 667. *Quotidie prope modum, vel cum uniuerso senatu, vel solus ipse, plerumque in foro, quandoque alibi pro tribunali de causis cognoscebat, reuocato more de assessoribus principis, qui ab eo tempore, quo in insulam Tiberius secessit, interceiderat.* Scilicet vti principes comitia, ita etiam iudicia ad patres transfulerunt, et vna cum eis de causis cognouerunt. Ita Tiberius *Id solum, inquit, Germanico super leges praestiterimus, quod in curia potius quam in foro, apud senatum quam apud iudices de morte eius anquiritur.* TAC. Ann. III, 12. Domitianus quosdam maiestatis reos, in curiam induxerat puniendos, deinde intercessit his inter alia verbis: *et intelligent me omnes senatui interfuisse.* SVET. Domit. c. 11. Quod porro notauit Dio, Claudium in cognoscendo assessores habuisse, illud etiam postea vsu seruatum est; legimus enim apud SPART. in Hadv. c. 8. *erat mos, vt, cum princeps causas cognosceret, et senatores et equites Rom. in consilium vocaret, et sententiam ex omnium deliberatione proferret.* Plenius de assessoribus agit POLLET. *Hist. fori Rom. l. 5, c. 6.*

§. XXII.

CVRAM pro administratione iustitiae vterius de-Recentus
monstrarunt principes Romani, recognoscendo decurias decuria-
iudicum, et accommodando plures dies actui rerum. rum.
Decuriae erant numerus personarum, ex iis ordinibus,
apud quos iudicia essent, a praetore urbano iurato sele-
ctus, vt in iudiciis faciendis tot ex eis iudices sederent,
quot leges definiissent. Iul. Caesar iudicia ad duo genera
iudicum redegit, equestris ordinis ac senatorii: tribunos
aera-

aerarios, quod erat tertium, sustulit. SVET. *Caes. c. 41.* sed restituta videtur eorum decuria, Augustus enim ad tres iudicum decurias quartam addidit ex inferiore censu, quae ducenariorum vocaretur, iudicaretque de leuioribus summis. ID. *Aug. c. 32.* Ducenarii dicti sunt, quod census eorum esset ducena sestertia. Caligula, ut leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. ID. *Calig. c. 16.* Galba, iudicibus sextam decuriam adiaci precantibus, negauit. ID. *c. 14.* Ius legendi iudices sub principatu ad Imperatores transit, hinc iidem recognouerunt decurias. Recognitio siue recensu consistebat in eo, ut ex albo decuriarum tollerentur nomina demortuorum, ut loca vacua supplerentur, et expungerentur qui commississent, ut numero iudicum eicerentur. Augustus iam senior, in porticu Palatinae domus saepe decurias iudicum recognouit. SVET. *c. 29.* Quod Tiberius reipublicae curam vsque adeo abiecit, ut decurias equitum nunquam supplerit, SVET. *c. 41,* de iudicum decuriis intelligendum esse, euincit Ven. ERNESTI *Exc. ad l. c.* Claudius decurias rerum actu expunxit, et quendam, qui vacationem habebat, ut cupidum iudicandi dimisit. SVET. *c. 15.* Rerum actus ponitur hic pro recensione decuriarum, est enim formula generalis, quae de singulis fere negotiorum publicorum partibus dicitur. V. ERNESTI *ad l. c.*

§. XXIII.

Actus
rerum.

SPECIALIORE significato actus rerum denotat administrationem iudiciorum, de qua varia occurrunt notata digna. Augustus, ne quod maleficium negotiumue, impunitate vel mora elaberetur, triginta amplius dies, qui honorariis ludis occupabantur, actui rerum accommodauit. SVET. *c. 32.* Claudius ius dixit, etiam suis suorum

rumque diebus solennibus, nonnunquam festis quoque antiquitus et religiosis. *ID. c. 14.* M. Antoninus, iudicariae rei singularem diligentiam adhibuit, factis dies iudicarios addidit, ita vt ducentos triginta dies annuos rebus agendis, litibusque disceptandis constitueret. *CAPITOL. in Marco c. 10.* Molestiam muneris iudicandi leuare necesse habuit Augustus, concedendo decuriis vacationes, alteram per vices annuas, alteram duorum mensium singulis annis. Ita enim scribit *SVET. in Aug. c. 32.* *Plerisque iudicandi munus detrectantibus, vix concessit, vt singulis decuriis per vices annua vacatio esset, et vt solitae agi Nouembri ac Decembri mense res omitterentur. Vix concessit, interpretor: aegre concessit, et permissione minus plena, sed tamen concessit, et reparandae huius vacationis gratia, vt puto, triginta dies alios actui rerum accommodauit. Claudius rerum actum, diuisum antea in hibernos aestiuosque menses, coniunxit. SVET. c. 23.* Eundem tamen hibernorum mensium vacationem concessisse, argumento est, quod Galba *Iudicibus concessum a Claudio beneficium, ne hieme initioque anni ad iudicandum euocarentur, eripuit. SVET. c. 14.* De multitudine feriarum vt exemplum addam, vtar eo, quod Cicero, Verrem accusaturo, consilium extorsit, vt primam actionem faceret eam, quae testimoniis et litteris constaret. Erant tunc Nonae Sextiles, decem dies ante ludos votiuos, quos Pompeius facturus erat. Hi ludi dies XV ablati erant, deinde continuo Romani consequebantur, postea instabant ludi Victoriae, cum quibus plebei erant coniuncti. Secundum eos ad Cal. Ian. nulli aut pauci dies ad agendum futuri erant. *Att. I, in Verr. c. 10.*

F

§. XXIV.

§. XXIV.

Onera
antiqua.

SVPEREST vt de ratione onerum publicorum sub principatu exponam. Onera antiqua erant census, militia, tributa et vectigalia. *Census* ab initio eo quoque sine institutus erat, vt tributum ex censu conferretur, idemque sub Imperatoribus erat descriptio, iuxta quam tributa exigebantur, et hoc significatu de eo agitur in *Tit. D. de censibus*. in scriptura sacra, *Mattb. XXII, 19*, fit mentio numismatis census, imagine Caesaris insigniti, quod pro tributo ac censu pendebatur. Sed hic speciatim de censu Romae acto dicendum est. Caesar itaque recensionem, et reliqua ei affinia munia tanquam censor peregit. *DIO l. 43, p. 226*. Augustus lustrum in campo Martio, magna populi frequentia condidit. *SVER. c. 97*. id vero fiebat censu peracto. Tiberius censum egit, et condito lustrum in Illyrium profectus est. *SVER. c. 21*. Claudius quoque condidit lustrum. *TAC. Ann. XI, 25*. Censurae veteris vltimum, et longo interuallo repetitum exemplum est, quod imperante Decio, censura Valeriano Scto decreta est. vid. *CASAVB. ad Trebell. Pollion. Valerian. patr. et fil. c. 1*. Militiae ratio ita murata est sub Imperatoribus, vt praetorianae tantum et urbanae cohortes ex Italis assumerentur. Legiones quae antea ex ciuibus Romanis, siue urbem illi, siue Latium et Italiam inhabitarent, constabant, ab Augusti temporibus e prouincialibus deligebantur. Auxilia, quae focis olim et prouincialibus indicebantur, postea e barbaris conscribebantur. Pretium tironicum, quo supplementa legionibus mittenda, redimere prouincialibus licebat, fiscum imperatorum locupletabat, et barbari ipsis legionibus immiscebantur, quod in Romani militis contemptum et imperii perniciem tandem erupit. vid. *SPANH. Orb. Rom. Exere. II, 21*. *Tributorum* appellatione si intelligimus redditus,

ex

ex agris a ciuibus Rom. possessis, in aerarium importandos, ea iam extremis liberae reipublicae temporibus sublata fuerunt, Sp. Thorio, tribuno pl. vitiosam legem promulgante, qua omnem agrum publicum vestigali leuauit, vnde sub Imperatoribus necesse fuit damna amissorum in Italia agrorum ex prouinciis resarcire.

§. XXV.

PLVRA notanda sunt de vestigalibus, quae pro inuehendis et euehendis mercibus exacta, et portoria dista sunt. Cum ea et vrbi et reliquae Italiae magnopere molestae essent, a Merello Nepote lex de iis abolendis lata, quae ceteris omnibus, non vero senatoribus accepta fuit. Dio l. 37, p. 53. Factum hoc ante euersam libertatem. Quomodo id tulerit Cicero, significat Attico II, 16. Portoria Italiae sublatis, quod vestigal superest domesticum? Iul. Caesar denuo peregrinarum mercium portoria instituit. SVET. c. 43. Augustus, vt perpetuo ac sine difficultate sumtus ad tuendos milites suppeteret, aerarium militare cum vestigalibus nouis instituit. SVET. c. 49. Caligula vestigalia noua atque inaudita exercuit. SVET. c. 40. Nero dubitauit, an cuncta vestigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. Sed impetum eius attinuerunt senatores, dissolutionem imperii docendo, si fructus, quibus respublica sustineretur, deminuerentur. TAC. Ann. XIII, 50. Sic seruata sunt portoria, et a sequentibus quoque imperatoribus magna cum cura exercita. Eorum adhuc, seculo IV, exeunte, fit mentio in L. 8. Cod. Theod. de Metall. Quantitas portorii ordinarie fuit Quadragesima pars mercium quae importabantur, ita enim QUINTIL. Declam. 359. Praeter infiramenta itineris, omnes res quadragesimam publicano debeant. Ab hac diuersa est quadragesima litium, quam qu-

introduxit Caligula, auctore SVET. c. 40. et de hac intelligendum est quod de Neronis abolitione scribit TAC. *Ann. XIII, 51*, mansisse abolitionem quadragesimae, quinquagesimaeque, nam post Neronis tempora nusquam mentio quadragesimae litium ab ullo auctore fit, et ex contextu apparet, senatores, impetum Neronis remorantes, sualisse, si liberalitate aliqua, vellent homines sibi deuincire, aboleret aliquod vectigal, quod nihil vel parum incommodi afferret aerario si tolleretur, cum rationes impensarum ad id non essent comparatae. Abolita igitur est quadragesima litium, quam non in vsu imperii, sed ad sustinendos nepotinos sumtus Caligula introduxerat. Quinquagesimam de rebus venalibus solutam fuisse, mox plenius dicitur. Ita, omnibus probe pensitatis, hac de re statuit BVRMANN. *de Vectigal. P. R. c. 5.*

§. XXVI.

Onera
noua.

ONERA noua, ab imperatoribus introducta, multam praebent dicendi materiam, si singula persequi vellem. Paucis defungi possem opera adhuc impendenda, si lectores ablegarem ad BVRMANN. *de Vectigal. P. R.* sed forte non omnibus commodum foret, et haec tractatio careret argumento ad eam pertinente. Delibabo igitur praecipua. Pingues aerario reditus attulit *Vectigal rerum venalium*, quod exigebatur pro rebus quae in foro venales erant, vel quae sub hasta publice posita licitantibus addicebantur, et pro diuersitate quantitatis appellatur Centesima, Ducentesima, Quinquagesima, Quinta et vicesima. Centesima rerum venalium post bella ciuilia instituta, cumque eam sub Tiberio deprecaretur populus, edixit Imperator, militare aerarium eo subsidio niti. TAC. *Ann. I, 78.* Regno autem Cappadociae in prouinciam a Tiberio redacto, fructibusque eius leuari pos-

posse centesimae vectigal professus Caesar, ducentesi-
 mam in posterum statuit. 10. *Ann. II, 42*. Idem vero de-
 inceps, et quidem post mortem Sciani, liberalitatem su-
 am renocavit, et centesimam restituit. D10 *l. 58, p. 63*.
 Vectigal rerum venalium extensum est ad venditiones
 quae sub hasta fiebant, siue ad auctiones, qua de re scri-
 bit SVET. *Calig. c. 16*. Ducentesimam auctionum Italiae
 remisit. Forte ad aliam causam pertinet, ideoque cum
 loco allato non pugnat, quod de Caligula scribit D10
l. 59, p. 647. Tributum centesimae fustulit. Rebus accen-
 sebantur ferui, ideoque per se quasi sequebatur, vt ve-
 ctigal rerum venalium pro feruorum etiam venditione
 exigereetur. Augustus, cum pecunia opus esset ad bella
 et nocturnos custodes alendos, tributum instituit, quod
 de pretio mancipiorum venditorum quinquagesimam
 partem exegit. D10 *l. 55, p. 569*. Quantitatem ab Augusto
 institutam forsitan Caligula, cum noua atque inaudita ve-
 ctigalia exerceret, auxit, Nero enim vectigal quintae et
 vicesimae venalium mancipiorum remisisse legitur apud
 TAC. *Ann. XIII, 31*, sed specie magis quam vi, quia, cum
 venditor pendere iuberetur, in partem pretii emtoribus
 accrescebat. Venditores denotant negotiatores, qui ser-
 uos coeuebant, vt iterum venderent, si quis enim ser-
 uum suum alteri venderet, vectigal hoc non soluebat.
 Pro libero exercitio artium, quae magis ad luxum quam
 ad vitae necessaria accommodatae erant, exigebatur ve-
 ctigal artium, quod postea lustralis collatio dictum est.
 Praestationi huic obnoxii fuerunt etiam lenones et mere-
 trices ex instituto Caligulae. Columnis aedium imposi-
 tum erat *Columnarium* de quo scribit C1C. *ad Attic. XIII,*
6, Columnarium vide ne vllum debeamus. A pluribus re-
 censendis me retrahit multitudo.

§. XXVII.

Vicesima hereditarium. CELEBRIOR vero atque momentosior est *Vicesima hereditarium*, quam vt indicta praetermitti queat. Instituit eam Augustus quasi ex commentariis Caesaris, DIO l. 55, p. 565 sq. cumque omnibus fere adeo molesta esset, vt videretur aliquid noui motus excitatura, misso in senatum libello, aliorum redituum excogitandorum negotium ei dedit. Ipse interea simulauit, se in agros et domos pensionem translaturum, quo perterriti senatores, maluerunt vigesimam relinquere, quam maiori damno officii. ID. l. 56, p. 588. Lex vicesimaria ita scripta erat, vt vigesima pars hereditatum et legatorum in aerarium penderetur, exceptis proxime agnatis et pauperibus. Per proxime agnatos intelligendi sunt, ad quos bona sanguine, gentilitate, sacrorum denique societate peruentura erant, rem ita explicante PLIN. in paneg. c. 36. Soli itaque heredes extranei hoc onus senserunt, et ab eo quoque immunes fuerunt peregrini, hoc est socii et provinciales, qui non erant ciues Romani, quia vt commodis ciuium caruerunt, ita nec oneribus obnoxii fuerunt. Inuenti tamen sunt, qui Romanam ciuitatem non modo Vicesimae, verum etiam affinitatum damno bene compensari putarent. PLIN. l. c. Damnum hoc consistebat in eo, quod noui ciues parentibus et agnatis extranei fiebant, nisi a principe cognationis iura impetrassent. Subuenit quibusdam eorum Nerva, statuendo, vt, etiamsi cognationum iura non recepissent, tamen vicesimam non darent, si quid ex bonis ad eos perueniret. Eius beneficentiam valde amplificauit Traianus, concedendo adhuc pluribus immunitatem a vicesima. PLIN. l. c. c. 37. Ne mora vestigali fieret, sancierat Augustus vt testamentum statim post mortem testatoris aperiretur, et Hadrianus addidit, heredem scriptum statim in possessionem mittendum, etsi testamentum falsum vel inofficiosum diceretur. Marc. Antoninus addidit leges de vicesima, quibus verosimiliter immunitates longius extendit. Caracalla, vt loco vicesimae decima solueretur instituit, et vt fiscus tanto magis hoc vestigali locupletaretur, toti orbi Romano ciuitatem dedit. Macrinus vicesimam restituisse videtur, ea enim, quae Caracalla circa hereditates et manumissiones constituerat, cessare iussit. Sub imperatoribus sequentibus saepius fit mentio vicesimae, vt eam non sublatam fuisse inde constet. Iustinianus vero in L. ult. C. de Edict. D. Hadr. toll. dicit, vicesimam e republica recessisse, et post eius tempora nusquam amplius reperitur. Prolixius haec exposita, et probationibus confirmata dabit BURMANN. de Vestigal.

✱ Pop. Rom. c. XI. ✱

ULB Halle
005 350 883

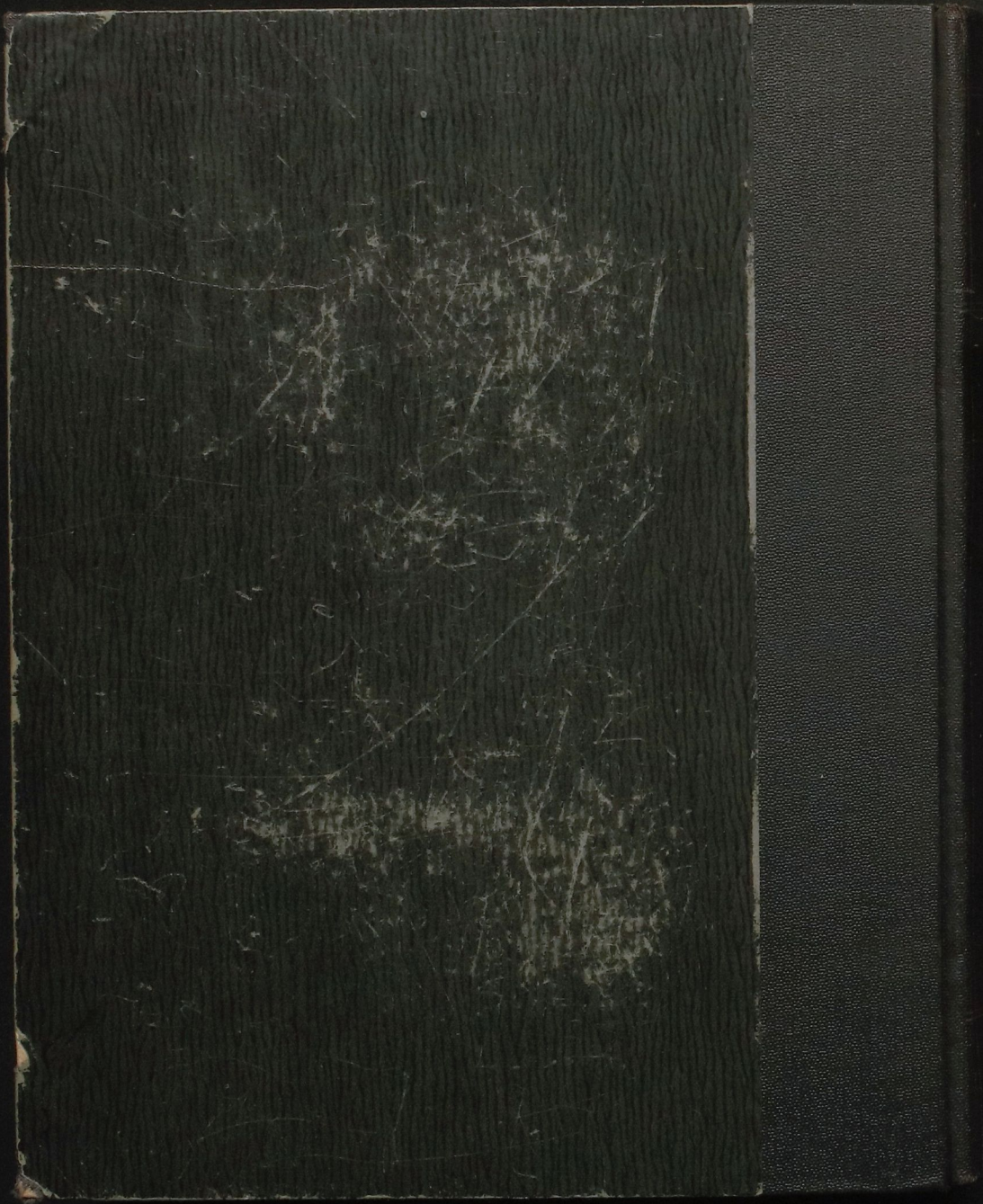
3

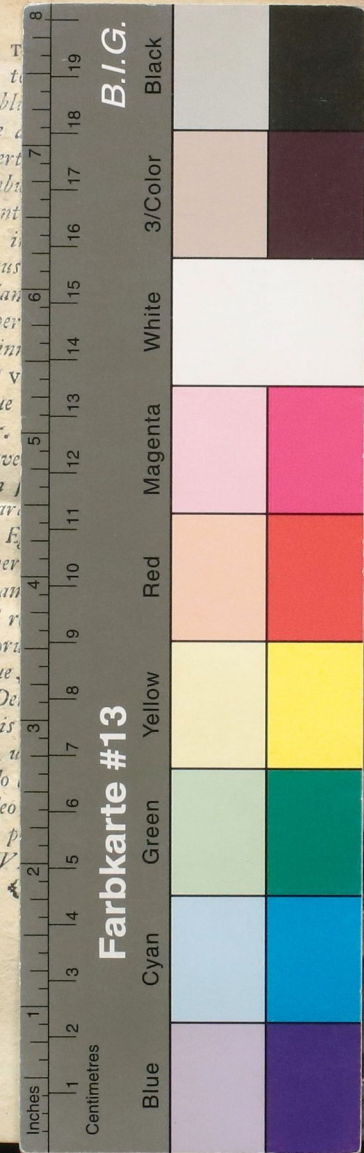
VDIP

D. Carolo Antonio Kevffel de Statu Rei Rom. sub Principatu.

1766, 2
235
9 /

DISPUTATIO IVRIDICA
DE
STATV REI ROMANAE
SVB PRINCIPATV

QVAM
ILLVSTRIS IVRECONSVLTORVM ORDINIS
CONSENSV
PRAESIDE
D. CAROLO ANTONIO KEVFFEL
IN IVLEO MAIORI

A. D. XXVII SEPTEMBR. MDCCLXVI

PVBELICE DEFENDET
IOANNES ANDREAS BÜHRING
STECHEMO - BRVNSVICENSIS.
LL. CVLTOR.

HELMSTADII
LITERIS VID. P. D. SCHNORRII,
ACAD. TYPOGR.

